TÜRK MİLLÎ DESTANI OĞUZLAMA

ÖTÜKEN

İÇİNDEKİLER

Basri Gocul Hayatı / 7

•

Türk Destanı Üzerinde İncelemeler:
Türk Destanını Nazma Çekme Teşebbüsü Kopuzlama ve Oğuzlama
Atsız/ 11

•

Türk Destanları, Oğuzlama Ve Basri Gocul Hoca
Abdülhalûk Çay/ 16

•

Oğuzlama Ve Basri Gocul İçin Neler Dediler/ 23

•

Millî Destan Şairi Basri Gocul'un "Epope" Konusunda Söyledikleri/ 36

Birinci kitap
Oğuzlama
Sunuş/ 43

Boğaç / 55

•

Deli Dumrul / 107

•

Kan Turalı / 133

•

Emren / 181

•

Basat / 213

•

Seğrek / 243

•

Alplarbaşı Salur Kazan Bey (Evinin Yağmalanışı) / 281

•

Alplarbaşı Salur Kazan Bey (Oğlunun Tutsaklığı) / 325

•

Alplarbaşı Salur Kazan Bey (Kendisinin Tutsaklığı) / 361

•

Bamsı Beyrek / 415

•

Alplarbaşı Salur Kazan Bey (Dayısını Öldürüşü) / 497

İkinci kitap
Oğuzname
(Soyumuzun Destanı)

Oğuz Han (Doğumundan Ölümüne Kadar) / 513
•
Kahraman Soyuma Sesleniş / 547
•
Sonlama Sevgili Soyuma / 548
•
Soy Destanı [Epope] / 549
•
Çoklar Korksun Azımızdan / 550

Sözlük / 551

Sözlük Eki / 557
Oğuz Han'ın Torunları ve
İsimlerinin Mânaları

BASRİ GOCUL

HAYATI

Türklüğe *Oğuzlama* ve *Oğuzname* isimli 12521 mısralık millî destan kazandıran Basri Gocul, 15 Mart 1910 tarihinde Tekirdağ'ın Çorlu ilçesi Muhiddin mahallesinde önü bahçeli, tek katlı mütevazı bir evde dünyaya geldi. Dördü erkek, ikisi kız altı kardeşin beşincisidir.

Babası "Uzun" lakabıyla anılan Arif Ağa; çevresinde sevilen, iri vücutlu, sert huylu, saf kalpli, nükteci bir kişiydi. Okuma yazması yoktu, fakat görmüş geçirmiş, irfan sahibiydi. Annesi, Arif Ağa'nın ikinci eşi Hamide Hanım'dır. Basri Gocul'un çocukluğu, millî ve dinî geleneklere çok bağlı, dar gelirli, fakat mutlu bir aile yuvasında geçti.

Basri Gocul yedi yıllık ilk öğrenimini Çorlu'nun Şücaeddin Zükûr Mekteb-i İptidaîsi'nde bitirdi. Babası onu okula yazdırırken elinden tutarak başöğretmene şu sözlerle teslim etti: "Eti sizin kemiği benim. Yok yok; yurda faydalı bir insan olmazsa kemiğini de istemem." Orta öğrenimini Edirne Ziraat Mektebi'nde tamamladı. San'at aşkı ve ailevî durumu sebebiyle hayata erken atılmak mecburiyetinde kalışı kendisini yüksek öğrenim yapmaktan alıkoydu.

1927 yılında okulunu bitirince hayatını *Türk Millî Destanı*'na hasretmeye karar verdi. Bu imânla kendisine meslek olarak öğretmenliği seçti ve 27 Eylül 1927 tarihinde Tekirdağ'ın Saray ilçesinin Edir köyünde öğretmen olarak hayata atıldı.

Millî destanımızı yazmak için çalışmalara başladı. Bir yandan resmî göreviyle meşgul olurken diğer taraftan da sürekli okuyor, çevre köyleri dolaşıp dil, folklor üzerine derleme ve araştırmalar yapıyordu,

1943 yılında Ulviye Hanım'la evlendi, bu evlilikten iki erkek çocuğu dünyaya geldi. 1935 doğumlu oğlunun adı Tancıl, 1936 doğumlu oğlunun ismi Kemalist'tir.

Basın hayatı *Bir Nâra* ve *Apaçık* isimli ilk iki kitabını yayınladığı 1936 yılında başladı. Bunları 1939 yılındaki *Aydın Yaylalarında* isimli üçüncü şiir kitabı takip etti.

1937 yılından itibaren, bilhassa milliyetçi dergilerde imzası görülmeye başladı.

1938 yılından sonra öğretmenlik yaptığı Bolu'nun ilçelerine bağlı köylerde de millî destanımızı yazma çalışmalarını sürdürdü. *Şehnâme*'yi aslından okuyabilmek için Farsça öğrendi.

Üzerinde uzun yıllardır çalışmakta olduğu *Oğuzname* isimli eserini Düzce Halkevi delegesi olarak katıldığı 1942 yılındaki Dördüncü Türk Dil Kurultayı'nda, eserden "Çin'e Yürüyüş" isimli uzun bir parçayı okuyarak ilk defa tanıttı.

1944 yılında *Oğuzlama* adlı eserinin millî ve edebî değeri, Türkçemizin özleştirilmesi ve yüksek başarısı dolayısıyla Basri Gocul, Türk Dil Kurumu tarafından 1000 lira ile mükâfatlandırıldı. Eserin, aynı yıl kurumca kararlaştırılan bastırılması ise malûm hasetçi çevrelerce engellendi. Gocul, bu konuda, *Söndüreyim Derken Mumu Sakalcığın Tutuştu Mu?* (Millî Destan Yayınları: 8, 1952) başlıklı risâlesinde bilhassa Behçet Kemal Çağlar'ı ithâm etmiştir. Ayrıca bu engelci kişilere şu beyti ile cevap vermiştir:

Bilirim sevdiğiniz şairin nasılıdır?
Öylesi ki kitapları Rusya'da basılıdır!..

1948 yılında kitabı tanıtmak amacıyla *Türk Millî Destanı-Oğuzlama* adı altında eserden örnek olarak alınan parçalarla ve kendi kısıtlı bütçesiyle fasiküller halinde yayınlamaya başladı. Bu yayınlar dokuz kitap olarak 1956 yılına kadar sürdü. Bu kitapları ve bunun yanı sıra: *Filiz, Türkeli, Orkun, Türk Yurdu, Erciyes, Tanrıdağ, Ürün, Doğu, Ülkü, Türk San'atı, Kopuz, Serdengeçti, Aras* gibi milliyetçi dergilerde yıllar boyu yayınlanan parçalar büyük ilgi ve takdir uyandırdı. Basında pek çok yazı ile eserden övgüyle söz edilip millî destanımızın yazılmış olması sevindirici bir olay olarak karşılandı.

Mevlânâ'ya ait Farsça aslından çevirdiği şiir, rubaî ve beyitlerini de *Mezarlıkta Şarkı Söyleyen Adam* isimli bir kitapta toplamıştır.

1957 yılında Millî Eğitim Bakanlığı tarafından "Kahramanlık Günleri Tertipçiliği" ile görevlendirilerek, öğretmen adaylarının soy ve yurt sevgilerini, millî duygu ve heyecanlarını kuvvetlendirmek üzere öğretmen okullarında "Kahramanlık Günleri" düzenledi.

1961 yılından sonra Bursa'da devam eden öğretmenlik yıllarında da çalışmalarını sürdüren, kitap hâlinde bastırdığı yüzlerce manzum ve özlü beyitleri ile taşlamaları mevcut olan Basri Gocul, ayrıca dünyadaki pek çok

ünlü düşünür, İslâm âlimi ve fikir adamının veciz sözlerini önce derlemiş, sonra bu kıymetli ve veciz sözleri mânâ ve mahiyetlerini değiştirmeden, üzerinde uzun emek sarf ederek nazma çekmiş ve "böyleleştiren" sıfatı ile fasiküller hâlinde bastırmıştır. Millî Kütüphane'de Basri Gocul'un basılmış bulunan 71 kitabı mevcuttur.

Ömrü boyunca büyük bir sabır ve feragat, derin bir şevk ve heyecanla yazdığı, gönlü büyük sevgiyle dolu soyuna en büyük armağanı olan ve yeni ilâvelerle 12521 mısralı *Türk Millî Destanı – Oğuzlama ve Oğuzname*'si "Soyumuzun Destanı" ismiyle ölümsüz bir eser olarak Türk edebiyat tarihine geçmiştir. Bu dev eserinden dolayı Basri Gocul da "Millî Destan Şairimiz" olma vasıf ve şerefini kazanmıştır.

Büyük bir millî ihtiras ve insan üstü bir güçle çalışarak *Oğuzlama*'yı tamamlamak talihine eren Basri Gocul, bu millî ve değerli eser yüzünden çok çile ve kahır çekmiştir. Bunun sebebi, *Oğuzlama*'nın Türk'ü ve Türklüğü yaşatıcı bir eser oluşudur. Basri Gocul, bu büyük himmetinden dolayı maddî ve manevî çok zulme katlanmıştır. Fakat bu yola vicdanının sesine uyarak girmiş bulunduğu için çektiği bunca ıstırabı, âşığı bulunduğu soyuna helâl ettiği muhakkaktır.

Basri Gocul'un hayatı, millete hizmet aşkının, bu memleketteki yüz karası tecellisinin örnekleriyle doludur. Dipdinç bir varlık, Türklük ve Türkçülük düşmanlarının sistemli ihanetleriyle çökertilmeye çalışılmıştır. Basri Gocul'un:

Sessiz sessiz yaşasaydım ben de keşki.
Ne mübarek belâ imiş "millet aşkı"!

beyti bunun ifadesidir.

Bir ömür boyu çektiği ıstırapları da şu mısralar ile dile getirmiştir:

Temiz kalbim hiç bilmezken nedir kin,
O devrin öcüyle hâlâ tedirgin!

Çileli şair, soyunun büyüklüğünü de şu güzel beyitle ifade etmiştir:

Ey kahraman soyum! Öğün
Eşin yok altında göğün!

Bu şuura ermiş olmak da öğünülmeğe değmez mi?

Çileli san'at ve mücadele hayatı içinde çok yıpranan ve 28 Mart 1969 tarihinde Bursa Merkez Balaban Bey İlkokulu'ndaki öğretmenlik görevinden kendi isteği ile emekliye ayrılan Basri Gocul, mezarlık görevlisine:

Gereken fatihadır, gerisi gâvur harcı.
Kabrime bir tek çelenk koydurma ey mezarcı!

beytini ve de; ne yazık ki kabrinin kitabesi için de:

Sevinçsiz yaşatılmış şehnâmeci bir şair.
Bu mezara gömülmüş bulunuyor, zair!

mısralarını bırakarak 9 Ocak 1976 tarihine rastlayan cuma günü Bursa'da vefat etmiş ve Emir Sultan Kabristanı'nda toprağa verilmiştir.

Basri Gocul Farsça, Arapça ve Türk lehçelerinden Çağataycayı iyi bilirdi.

Kemalist GOCUL

Türk Destanı Üzerinde İncelemeler:

Türk Destanını Nazma Çekme Teşebbüsü

Kopuzlama ve Oğuzlama

ATSIZ

Orkun, 34. Sayı, 25 Mayıs 1951

Birçoklarının yadırgayacağı "*Kopuzlama*" ve "*Oğuzlama*" kelimeleri, tanınmamış bir köy öğretmeninin, manzum olarak hazırlamak için yıllardır çalıştığı Türk destanına verdiği isimlerdir.

"Kopuz", bilindiği gibi bugünkü çöğür, bağlama ve sazın anası olan millî Türk sazı, "Oğuz" da büyük Türk soyunun en mühim unsurlarından biri, yani bugün Türkiye, Azerbaycan ve Irak'ta yaşayan Türklerin hemen genellikle mensup bulundukları kavmin adıdır. O halde *Kopuzlama* ve *Oğuzlama* ne oluyor diye sorulacak. Acaba bu kelimeler de uydurmacıların ortaya attığı asılsız, fasılsız nesneler mi diye düşünülecek.

Hayır, bunlar uydurulmuş değil, yaratılmış kelimelerdir. Nasıl "yiğit" anlamındaki "koçak"tan "hamâsî şiir" mânâsına "koçaklama" yapılmışsa, nasıl "güzel"den "güzelleme" yapılmışsa bu tanınmadık köy öğretmeni de Kopuzlama ve Oğuzlama kelimelerini icad etmiştir. Kopuzlama kopuzun eşliğiyle söylenen eski destanlara kıyasla Türk destanı, Oğuzlama da Oğuz Türkleri'nin destanı demektir. Halk şiirleri üzerinde, pek üstünkörü bile olsa, biraz duranlar ikinci okuyuştan sonra Kopuzlama ve Oğuzlama kelimelerine alışmaktadırlar.

Bu tanınmamış şair, belki de ilerde millî bir şöhretin sahibi olacak olan bu köy öğretmeni Basri Gocul'dur. Vaktiyle komünist Nâzım Hikmet'e karşı çıkarılmış bir küçük risalesini hatırlıyorum. Ömrünü tek ülküye, Türk destanını manzum olarak yazmak düşüncesine vermiştir ve tek gaye üzerinde koşan insanların çoğu gibi onun da başarıya ulaşması pek muhtemeldir.

Her türlü yayınların pek bol, hatta müptezel olarak yapıldığı şu son zamanlarda şiirden ve şairlerden bahseden münekkitlerin onun adını da söylediklerini hatırlamıyorum. Münekkitler bunda belki haklıdırlar. Bütün yazılanları görmek mümkün olmadığı gibi yığınla yazılanlar arasında ölçülü bir seçme yapmak da imkânsızdır. Fakat "zaman" iltimassız süzgecini kullanacak; zayıfları, değersizleri süzüp atacak; o zaman belki de bugün adı anılmayanlardan bazıları edebiyat tarihine girecektir.

Ben Basri Gocul için bu ihtimali vârid görenlerdenim. Uğraştığı konunun heybeti ve haşmeti, kendisindeki nazım tekniği ve şairlik kabiliyeti belki ilerde onun adını ebedîleştirecektir.

Şimdiye kadar bazı gazete ve dergilerde onun millî destanından parçalar görüyorduk. Sonra Dil Kurumu'nun bu destanı mükâfatlandırdığını işittik. Fakat Ahmet Cevad'ın tercüme ettiği Yunan destanını* yayınlayan Türk Dil Kurumu, Basri Gocul'un eserlerini bastırmaya istekli görünmedi. Nihayet şairin kendisi destanından seçilmiş parçaları "Örnekler" adı ile küçük kitaplar halinde yayınlayarak Türk aydınlarına sundu. Bu örneklerin 1948'de İstanbul'daki Anıl Matbaası'nda basılan birincisinden öğrendiğimize göre Basri Gocul, Türk destanını manzum olarak yazmak düşüncesine bir sâbit fikirle kendini vermiştir. Türk destanını iki cilt halinde yazmıştır. Birinci cilt *Kopuzlama* adındadır ve *"Türk Han"*dan "Çengiz Han"a kadar olan çağları almaktadır. İkinci cilt *Oğuzlama*'dır. Dede Korkut hikâyeleri ikinci cilttedir. İkinci cildin 10.000 mısradan fazla tuttuğunu yine şairin ifadesinden öğreniyoruz.

Türk destanını nazma çekmek için yalnız şairliğin yetmeyeceğini, destanın ruhuna da nüfuz etmek gerektiğini iyice takdir eden Basri Gocul millî destanlar üzerindeki yazıları dikkatle okumuş, onu iyice kavramıştır. Dede Korkut'ta bir nevi serbest vezinle yazılmış manzumeleri âdeta restore ederek ortaya cidden başarılı sonuçlar çıkarmıştır.

Basri Gocul, *Oğuzlama'yı* hecenin türlü vezinleriyle yazmış ve en çok 7, 8, 11 ve 12 heceleri kullanılmıştır. Eski Türkçe kelimeler de az değildir. Fakat bu manzumelerde bir yapmacık, bir zorakilik yoktur. Meselâ şu yeltеme, yani hücum manzumesine bakın:

---

* 1941'de neşredilen *Odüsseia* (Homeros) kastediliyor. Ed. notu.

Kiyir kiyir kişneşiyor
Atlar yeri eşe eşe!
Gün doğusu kızıllaştı.
Yayılalım dağa, taşa!
"Tayma! Tayma!" nâraları
Korku salsın uçar kuşa!
Bir uğurdan saldıralım
Çarpıyorken oklar döşe!
Gözümüzün pekliğinden
Düşmanların aklı şaşa!
Hanlar, beğler aramızda;
Emeğimiz gitmez boşa!
Can kaygısı çekmek olmaz,
Yazılanlar gelir başa!
Kırılmakla tükenmeyiz;
Bakmamalı üçe, beşe!
Tunç topuzlar yüz dağıta.
Kunt adalar bağır deşe!
Dahi kılıç çarpışından
Baş, bacaklar ayrı düşe!
Cenk meydanı dolusunca
Üşmelidir kuzgun leşe!

Tam bir hamasî şiir olan bu parçadaki "kiyir kiyir kişnemek" bize hiç de yabancı gelmiyor. Mânâsını da hiçbir sözlüğe bakmadan anlıyoruz. Bunun gibi, "tayma"nın da bir saldırış nârası olduğunu kolayca farkediyoruz. "Döş" kelimesi bugün edebî dilde olmamakla beraber "döl döş" deyiminde kullanılıyor. "Döşek" kelimesi de buradan geliyor. Bir tür kargı olan "cıda" sözlüklerde kalmış bir kelime olmakla beraber bu manzumenin havası içinde okuyanı yadırgatmıyor.

Görülüyor ki Basri Gocul halk şiiriyle haşır neşir olmuştur. Yukarıki parçanın:

Kırılmakla tükenmeyiz;
Bakmamalı üçe, beşe

beyti, halk şari Muhibbî'nin:

Sayılamaz parmak ile.
Tükenmeyiz kırmak ile
Taşramızdan bakmak ile
Kimse bilmez halimizi

dörtlüğünü hatırlatıyor. Yine "yazılanlar gelir başa" mısraındaki fikir bütün halk edebiyatında, anonim edebiyatta, Türk milletinde ortaklaşa bir fikirdir. Hattâ Sultan Cem bile:

"Herkesin başına yazılan gelir, devrândır" diye aynı fikri manzum olarak söylemiştir. Sondan bir önceki beyitte, mısraın "dahi" kelimesiyle başlaması da bize yabancı gelmiyor. Bu bakımdan Basri Gocul, merhum Rıza Nur'un söylediği "Türkçe kelimelerin bir destanı ifade edebilecek şekilde billûrlaşması"nı sağlamış demektir. Hakikaten öteki parçalarda da billûrlaşma göze çarpmaktadır. Sanki uzun zamandan beri Türkçe ile türlü destanlar yazılıyormuş gibi bir akıcılık mısralardan dökülmektedir. Türlü Türk lehçelerinde, özellikle Kazakçada görülen îcâz kudreti Basri Gocul'da da olgunluğa doğru gidiyor. Örnek olmak üzere "Kanturalı"nın bir söylemesini alıyorum: Kanturalı tehlikeli bir maceraya atılmak üzeredir. Babası, oğlunu vazgeçirmek için gideceği yerin korkunç sarplığından, ahalisinin keskin nişancılığından, baş kesen cellâtlarından, zindanlarından, insanı belâya sokan yosmalarından bahseder. Kanturalı'nın cevabı şudur;

Yollardan korkar mıyım?
Aygırım nal dökerdir!
Okçudan korkar mıyım?
Cebem temren bükerdir!
Cellâttan korkar mıyım?
Yumruğum döş çökertir!
Zindandan korkar mıyım?
Yoldaşım kırk nökerdir!
Yosmadan korkar mıyım?
Döneceğim bu yerdir!...

Kendisini millî destanın güzelliğine kaptıran için Dede Korkut'taki tekrirlere benzeyen bu tekrarlamalar çok hoştur. Millî kültürü olmayanların bundan zevk almayacağı tabiîdir. Millî destanlar halka ve ilkokul çocukları-

na kadar yayıldıkça bundan alınan zevk de umumîleşecek ve büyüyecektir. Çünkü zevk kısmen öğrenim ve çevre meselesidir. Eskiden makbul olmayan yarım kafiyeler bugün hoşumuza gittiği gibi destanlardaki ruh da yarın beğenilecektir.

Bu bakımdan Basri Gocul bugün, belki kendisinin de farkına varmadığı, büyük bir iş üzerindedir. Acele etmeyişi, yazdıklarını boyuna değiştirmesi (bunu kendi söylüyor), durmaksızın çalışması onun başarısını hazırlayan sebeplerdir. Kendisi şehirlerin gürültülü hayatından uzaktır. Beynini ve gönlünü dinleyebilecek bir çevre içindedir. Bundan dolayı eserine ihtirasla sarılması, ortaya koyabileceği en yüksek değeri yaratabilmesi mümkündür.

Şehnâmeler çağı geçmiş değildir. Bugün başka milletlerde mensur destan olarak çok lirik tarihî romanlar yazıldığına şahit oluyoruz. Biz ise her ikisini de başaracak bir tarihî çağda bulunuyoruz. Korkunç sosyal kasırgalar arasında, oluşlar ve ölüşler ortasında yeni bir manevî düzene, yeni bir hamâsî devre doğru gittiğimizi gösteren belirtiler de var. Millî destan üzerindeki ümit verici çalışmalar bu belirtilerden biridir.

TÜRK DESTANLARI, OĞUZLAMA VE BASRİ GOCUL HOCA

Abdülhalûk Çay
Orta Doğu gazetesi, 1977

Destanlar, milletlerin hayatında büyük yankılar uyandırmış tarihî olayların, çağdan çağa gelişmiş ve halkın muhayyilesinden çıkan yeni unsurlarla zenginleşmiş, millî ülkülerle donanmış manzum eserlerdir. Destanların nesilden nesile intikali millî ruhun varlığıyla izah edilebilir. Birçok millet millî destanlarını toplayıp onları işlemiş ve millî ruhu ayakta tutabilmek için destanlardan istifade etmiştir. Önce destanlar ilmî bir şekilde tetkik edilmiş, daha sonra yazar ve şairler tarafından bu millî destanlar halka intikal ettirilmiştir. Biz ise bu konuda ne yazık ki çok geri kalmışız. Destanlar yaratan bir millet olmamıza rağmen Türk destanlarıyla ilgili çalışmalar yok denecek kadar azdır. Türk destanlarının tasnifi, ilmî tenkidi, tarihî olaylarla ilgisi konusunda araştırmaların azlığı destanlarımızdan millî terbiye konusunda faydalanmamızı da önlemektedir. Rahmetli Hocam Prof. Dr. Abdülkadir İnan'ın Türk destanları üzerindeki görüşleri ve Millî Eğitim Bakanlığı tarafından Kültür Yayınları dizisinde çıkan *Manas Destanı* genç araştırıcılara herhalde biraz gayret verecektir. Atsız Bey'in Togan Hoca'yı tamamlayıcı mahiyette Türk destanları üzerindeki görüşlerini de zikretmeden geçemeyeceğiz. Bu arada Dede Korkut destanları üzerinde uzun mesai sarfeden Prof. Muharrem Ergin'in çalışmalarını takdirle ve şükranla karşılamalıyız.

Bütün bunlar da gösteriyor ki Türk destanlarının tasnifi, ilmî yayını, araştırması, tarihî olaylarla ilgisi üzerinde yeni yeni araştırmalar yapılmaktadır. Bunların ozanlarca, yazarlarca işlenerek halka intikali bu bakımdan bizde gecikmiştir. Fakat bunu söylerken birçok ozanımızın ömür boyu yıpratıcı çalışmalarını görmemek nankörlük olur. Diğer destanlarımıza nazaran üzerinde daha çok çalışılmış Dede Korkut destanları güçlü ozan Basri Gocul'un çalışmalarıyla tamamen nazma çekilmiştir. Basri Gocul'un tek başına, bir ömür boyu süren bu yıpratıcı uğraşı Türkçü nesillere, ide-

alist fertlere güzel bir örnek teşkil edecektir. Son zamanlarda çıkan Niyazi Yıldırım Gençosmanoğlu'nun *Salur Kazan Destanı*'nı zikretmeden geçemeyeceğim.

Konusunu Oğuz Türkleri'ne ait tarihî olaylardan alan Dede Korkut destanları Anadolu Türklüğü'nün temel eserlerinden biridir. Daha önce MEB'in 1000 Temel Eser dizisinde Prof. Dr. Muharrem Ergin'in Dede Korkut destanı yayımlanmıştı. Bu destanın halka intikali bakımından Basri Gocul'un bu teşebbüsünün desteklenmesi gerekir. Temelini, mensup olduğumuz Oğuz Türkleri'nin kurduğu Türkiye Cumhuriyeti'nin 54. yıldönümünde, Oğuz atalarımızın bu hatıralarının devrimiz nesline intikali belki en büyük bir eser teşkil edecektir. Basri Gocul'un şahsî gayretiyle bastırdığı bu üç ciltlik eserin tamamı MEB'in Kültür Yayınları dizisinde çıkmalı ve bütün okullara, kütüphanelere yayılması sağlanmalıdır. Millî Eğitim Bakanlığı ilgililerinin bu konu üzerinde duracağından eminiz.

Bildiğimiz gibi Dede Korkut destanları 12 parçadan ibarettir. Basri Gocul bu 12 destanı 10759 mısra ile tamamen nazma çekmiştir. Gayet akıcı bir üslûpla ve herkesin rahatlıkla anlayabileceği bir dille nazma çekilen eser üç cilttir.

Birinci cilt 132 sayfa olup 3060 mısradır. Boğaç (13-61 s), Deli Dumrul (63-84 s.), Kan Turalı (85-129 s.) destanlarını ihtiva etmektedir.

İkinci cilt 136 sayfa olup 3382 mısradır. Emren (3-32 s.), Basat (33-60 s.), Eğrek (61-92 s.), Salur Kazan Beğ'in Evinin Yağmalanışı (93-131 s.), Bamsı Beyrek (79-148 s.), Salur Kazan Beğ'in Dayısını Öldürüşünü (149-159 s.) ihtiva etmektedir.

Eser hakkında daha fazla bilgi verebilmek için bazı bölümleri burada okuyucuya sunmayı faydalı buluyorum. Esere başlarken ozanımız, sunuş kısmında *Oğuzlama* başlıklı dörtlükte gayesini, çabasını, destandaki kahramanların büyüklüğünü ve Türk soyunun yüceliğini anlatıyor.

Oğuzlama

Yüzyıllar boyunca yaşamış ama
Sevgili yurdumda binlerce şair
- Düşündükçe gönlüm boğulur gama-
*"ŞEHNÂME"*siz *kalmış "MİLLÎ MEFAHİR"*

Diledim destanlansın en şanlı budun,
Pek ağır bir yükün altına girdim.
Kutlu kitabını "DEDE KORKUT"un
Ömürlük sabrımla nazma çevirdim.

*

Yenidir üstünde görülecek ad
Bu yeni ad ise "OĞUZLAMA"dır.
Aşil'den, Hektor'dan değerli kat kat
İçinde bulunan bir nice batır.

*

Ey kandaşım! Şunu zihnine koy ki:
Soyunun eşi yok altında göğün!
Soyun öylesine seçkin bir soy ki:
Onunla her yerde, her zaman öğün!

Bundan sonra destanlar nazım olarak *6 + 5, 7 + 7, 4 + 3, 6 + 6* şeklinde, Türk vezninin çeşitli şekilleri uygulanarak okuyucuya sunuluyor. Eser hakkında daha fazla bilgi verebilmek için destanlardan bazı parçaları sunmayı uygun görüyorum.

Boğaç (1/13-61 s.)

Nesir olarak bildiğimiz Dede Korkut destanları aynı konuları havi olarak nazma çekilmiştir. Aşağıda Bayındır Han'ın boy beğlerine verdiği toy ve emri, eserin işlenişini gayet güzel belirtiyor:

Pek sayın Kamgan oğlu görkemli Bayındır Han
Ala sabah kalkınca kuştüyü yatağından
.....
Yüce Han Bayındır'ın bir hoş âdeti vardı.
Her sene top toylayıp beyleri konuklardı,
işte gene şölenlik at, boğa kırdırarak
Ak, kızıl, kara renkli üç otağ kurdurarak
Şöyle buyruk buyurdu hizmetli erlerine:
- Kanlı Oğuz Beyleri geldikte toy yerine
Kızlılar, kızıl renkli üç otağa kondurulsun,
Oğullular, ak renkli otağda ondurulsun,

Oğulsuz-kızsızların kara otağdır yeri.
Utandırmak gerekir çünkü bu gibileri

Bayındır Han'ın emri üzerine kızı olanlar kızıl, oğlu olanlar ak, çocuksuzlar ise kara otağlarda ağırlanırlar. Ne oğuldan ne de kızdan nasibi olmayan Oğuz'un namlı eri Dirse Han da kara otağda ağırlanır. Bu karşılama gücüne gider Dirse Han'ın... Yiğitlerini toplar, terk eder toyu...

Nesir olarak çok kez okuduğumuz Boğaç destanı tamamen nazma çekilmiş, büyük emek verilmiş. Konu içinde destan şairi Gocul'un serpiştirdiği erdemli sözler, ata sözleri de yer alıyor:

Arıya iyi deme balsız olursa;
Bahçeye iyi deme gülsüz olursa;
Kadına iyi deme dölsüz olursa...
Şunun gibi hatunu el üzre taşı:
Yeri ya beşik yanı, ya ocak başı!

gibi.

Boğaç'ın kendisini öldürmek için yapılan düzeni, sonra yalanlarının ortaya çıktığını görünce Dirse Han'ı hile ile kaçırıp öldürmek isteyen hain 40 yiğide karşı uğraşını ise şöyle anlatmış Basri Gocul;

Atlar ayağı tozundan
Şimdi gözler kör gibidir.

Boğaç Bey'in yüreğinde
Bile korku var gibidir.

Kalkan, inen kılıçlardan
Baş kurtarmak zor gibidir.

Döğüş eden kırk soysuza
Geniş meydan dar gibidir.

Dirse Han, bakışıyla:
"Yaşa oğlum!.." der gibidir.

Deli Dumrul 1/69-84 s.
Gocul, Deli Dumrul'un tasvirini şöyle yapmış:

Duha Koca'nın oğlu pek dalaşkan bir erdi.
Oğuzlar ad sanına "DELİ DUMRUL" derlerdi.
Kuru çay üzerine bir köprü kurdurmuştu.
Köprünün baş yanına bekçi gibi durmuştu;

Geçenden otuz akça alırdı söğe söğe.
Geçmeyenden kırk akça alırdı döğe döğe.

ve hikâye nazım olarak bildiğimiz şekilde devam edip gidiyor. Tasvirlerde ve olaylarda o kadar güzel ahenk sağlanmış ki mısralar akıp giderken insan da o akışın içinde sürüklenip gidiyor.

Kan Turalı (1/85-129 s.)
Ozanımız bu destanda da, destan kahramanı Kan Turalı'nın tasviriyle işe başlıyor:

Kanlı Koca, yurdunda nâm kazanmış bir erdi,
Yavuz bir oğlu vardı, KAN TURALI derlerdi.

Tasvirden sonra, oğlunu evlendirmek isteyen Kanlı Koca'yla Kan Turalı arasındaki konuşmayı mısralarla sunuyor.

Kanlı Koca oğlunun dileğini hoş karşılar. "-Var hele, gez İç Oğuz'u, Dış Oğuz'u, gönlünce dilediğini ara bul. Bulmak senden düğün, dernek benden." der. Kan Turalı İç Oğuz'u, Dış Oğuz'u gezer, aradığını bulamaz. Bunlu olarak döner ata ocağına. Kan Turalı Koca dayanamaz oğlunun haline, bu sefer o düşer yola, tâ Trabzon'a ulaşır. Görür ki oğlunun dileği buradadır. Ama ne var ki arada korkunç bir boğa, boğadan korkunç bir aslan, aslandan da daha korkunç bir buğra var. Trabzon tekfuru bu üç hayvanla baş eden yiğide verecektir kızını. Bu uğurda 32 genç yiğit can vermiş, kesik başları saçlarından asılmıştı kale bedenine.. Kanlı Koca döner geriye düşünceli, düşünceli olduğu kadar bunlu… İletir haberi oğluna. Ve Kan Turalı destanı böylece devam eder gider.

Emren (11/3-32 s.)

Beğil Oğlu Emren Destanı ile başlar ikinci cilt. Bayındır Han'ın emri üzerine Beğil Bey Gürcistan üzerine sefere çıkar. Beğil Bey'in uğraşını ozanımız şöyle anlatıyor;

Beğil, o gün içinde çadır yıktı, derlendi
Göç ederek Gürcistan serhaddinde yerlendi.
Serhadden bir yabancı izinsiz geçer olsa
Kellesini keserdi, gönderirdi Oğuz'a.

Beğil Beğ'in ava gidişi, yaralanışı, bundan Gürcistan kâfirlerinin haber almaları ve Beğil Bey'i öldürmeyi kararlaştırmaları, Emren'in kahramanlığı mısralarla çok güzel işlenmiş. Erdemli sözler, ata sözleri de yer yer serpiştirilmiş mısralar arasına:

Bilmelisin, oğulcağız.
Belâlıdır gevşek ağız.
Bütün ise kimin aklı
Her bir sırrı kalır saklı.
*
Yokuştan yılmayan at;
Kocaya bağlı avrat;
Ataya düşkün evlât...
Her üçü ulu devlet!

Basat (11/33-60 s.)

Uruz Koca oğlu Basat, göç esnasında kaybolmuş, bir aslan tarafından bulunup beslenmiş, büyütülmüştür. Basat'ın ortaya çıkışı şöyle anlatılıyor:

Oğuz'un at çobanı bir gün gelip *dîvân*a
Şu haberi getirdi yüce Bayındır Han'a
"-Yakındaki sazlıktan bir oğlan çıkar.
Bir oğlan ki, kaba sesi göğü yıkar.
Bir oğlan ki, besili kaz gibi yürür.
Bir oğlan ki, aygır basar, kan sömürür.
Bir oğlan ki, onat dilden anlar değil;

Bir oğlan ki, gözdağından yanlar değil.
Şerciliği önlenmezse, Hânım bil ki:
Çok geçmeden tükenecek bütün ılkı!"

Uruz Koca, oğlunu tanır. Basat'la Tepegöz'ün birlikte büyümesi, Uruz Koca'nın Tepegöz'ü kovması, Tepegöz'ün Oğuz'un başına belâ kesilmesi ve sonunda Basat'ın Tepegöz'ü öldürmesi gayet akıcı bir üslûpla nazma çekilmiştir.

Yukarıda tanıtmaya çalıştığımız *Oğuzlama* adlı eserin sahibi Basri Gocul'un iki kitaptan meydana gelen *Oğuznâme*'si de yine kendi çabaları sonunda yayınlanmıştır. Ayrıca sayısı birçok cildi bulacak kahramanlık, ülkücülük ve ahlâkçı şiirleri de vardır. Basri Gocul Hoca'yı 1976 yılının ocak ayında kaybettik. Kendisinden en son aldığım mektup 19 Temmuz 1973 tarihini taşımaktaydı. Mektubunda şöyle demekteydi:

"Asil Ruhlu Ülküdaşım,

Yaşım ilerledi. Bedenen takafsizim. Hayatım hekimlik devresine girmiş gibidir. Buna rağmen, elhamdülillah, ruhen genç çağıma kıyasla çok zindeyim. Cezbeli bir çalışmam var. Yakında Ankara'ya gidip geldim. Millî Eğitim Bakanlığı hâlâ bilinir gaflet içerisinde. Bir şairimizin (Tanburî Cemil Bey çalıyor eski plâkta) mısrâını mırıldanmamak kaabil değil. Müthiş bir mücadelenin eşiğindeyim. Emdiğim süt, taşıdığım kan neyi gerektiriyorsa onu yapacağım"

Burada Basri Gocul Hoca'mızı hürmetle anar, Tanrı'dan rahmetler dilerken eserlerinin Türk gençliğine ışık tutması bakımından Millî Eğitim Bakanlığınca veya Kültür Bakanlığınca bastırılmasında sayısız faydalar vardır. Bu bir bakıma Türk milletinin kadirbilirlik örneği olabileceği gibi millî bir görevdir de...

OĞUZLAMA VE BASRİ GOCUL İÇİN NELER DEDİLER

Eser incelenmiş, millî ve edebî değeri bakımından mükâfatlandırılmağa lâyık görülmüştür.

Türk Dil Kurumu

•

"Türk dil destanı"nı ancak siz yazacaksınız ve yazdınız. Ben buna inanıyorum. Bu gibi şeyleri yaptıran şey aşk, heyecan ve uzduyudur. Bunların hepsini de sizde görüyorum. Sizi ve milletimi şimdiden tebrik ederim.

Besim ATALAY, "Mektup"

•

Basri Gocul, millî ruhumuzun ateşli muganni lerindendir.

Mehmet Emin YURDAKUL

•

Şair bizde sempati uyandırmanın sırrını biliyor ve iyi idare ediyor.

Hüseyin Cahit YALÇIN, *Fikir Hareketleri*

•

Öteden beri, yurdumuzun muhtelif gazete ve mecmualarında *Oğuzlama* adıyla ve "*Oğuzlama'dan Parçalar*" başlığıyla destânî şiirler neşreden Basri Gocul, Türk Millî Destanı'nı vücuda getirmek için büyük ve takdire şayan mesaisinin bazı örneklerini bir broşürde toplamıştır.

Bir köy öğretmeni olan müellifin eski Türk destanlarını inceleyerek, Dede Korkut hikâyelerinin ruhuna nüfuz ederek İran destanından faydalanmak gayesiyle Farsça öğrenerek giriştiği bu büyük mesai -bugünkü muvaffakiyet derecesi ne olursa olsun- örnek olacak derecede mühim ve millî bir çalışmadır.

Nihad Sami BANARLI, *Yedigün*

•

Oğuzlama, bence, başarılmış bir eserdir.

Nihal ATSIZ

•

Azizim Basri Bey;

Göndermek lütfunda bulunduğunuz "*ÖRNEKLER*"e teşekkür ederim.

Hayatınızda hiç kimsenin bu esere ilgi göstereceğini ummayın. Bu ancak uzun yıllardan sonra (…) olacaktır. Yarın için yaşayanlara sıkıntı ve ıstırap mukadderdir.

Size sağlık ve başarı dilerim. Selâmlar

Nihâl ATSIZ, "Mektup", 23.12.1948*

•

Pek muhterem Basri Bey;

(…)

Bugün elime geçen "*Doğu*" dergisinde sizin "*Oğuzlama*"nıza ait bir yazı okuduktan sonra sizi bir daha selâmlayıp mesainizde muvaffakiyetler dilediğimi bildirmek istedim.

Saygı ve selâmlarımla

Ahmet Zeki Velidi TOGAN, "Mektup", 06.01.1949.**

•

Yazılarında şayan-ı dikkat bir hususiyet var.

Yusuf Ziya ORTAÇ

•

Komünistlikten mahkûm olmuş, hapse girmiş çıkmış, siciline işlenmiş nice kişilerin isimleri, piyasayı kaplayan solcu edebiyat dergilerinden dolup

---

* Basri Gocul tarafından *Oğuzlama* hakkında yazılanların derlendiği *Epopemiz Oğuzlama*, Millî Destan Yayınları: 3 (tarihsiz) s. 41'den alınmıştır.

** Basri Gocul tarafından *Oğuzlama* hakkında yazılanların derlendiği *Epopemiz Oğuzlama*, Millî Destan Yayınları: 3 (tarihsiz) s. 42'den alınmıştır.

taşıyor. Bunların arasında bir tek milliyetçi imzaya yer yoktur. Sanat gücü ne olursa olsun, solcu olmayan şairlere bu dergilerde barınmak imkânı verilmemektedir. Solcu ve komünist olmamak âdeta sanatkâr olmaya engel teşkil edermiş gibi bir hava yaratmakla bu dergi sahiplerinin hangi gayeye hizmet ettikleri apaçık görülüyor.

Türk destanını nazma çeken ve bu yolda otuz yılını harcayan 10274 mısralık *Oğuzlama* şairi Basri Gocul'un ismine bu dergilerden hiçbirinde rastlamak mümkün değildir. Zira Basri Gocul komünist değildir, sol zihniyetli değildir; bilakis milliyetçi bir şairdir.

Biz Basri Gocul'u, sol zihniyetli sanat dergilerinin solcu olmayan şairlere karşı yaptığı boykot hareketinin bir sembolü olarak telâkki ediyoruz.

Yıllar var ki, yayınlanan bütün solcu edebiyat dergileri Basri Gocul'a karşı boykotta bulunmayı prensip hâline getirmişlerdir. Çünkü, biliyorlar ki *Oğuzlama* Türk milletinin yaşama gücünü artıracak, ona bir aşı gibi mânevî hayatiyet verecektir. Halbuki komünist taktiğine ve metoduna göre millî bünyeyi kuvvetlendiren her şey ve herkes unutturulmalı, adı anılmamalıdır.

İnsanı iğrendirecek yâvelerle dolu sözde edebiyat dergileri, bu komünist taktiğine bilerek veya bilmeyerek âlet olmakta acaba ne gibi menfaatler buluyorlar? Öyle zannediyoruz ki, bu sualin cevabı insanı derin derin düşündürecek ve acı neticelere götürecek hükümleri ihtiva etmektedir.

Altan DELİORMAN, *Ocak* Gazetesi, 19.03.1958

•

Yenipazar; 5/10/1951

Muhterem Basri Gocul;

Babamızın rahmet-i Rahman'a kavuşması münasebetiyle göndermek lûtfunda bulunduğunuz taziyeye teşekkür ederiz.

Yörük Ali Efe'nin en büyük iftiharı Türk olmasıydı. Bunun içindir ki tahsili bulunmadığı hâlde İstiklâl Harbi'nden sonraki ömrünün mühim kısmını Türk tarihini okumakla geçirmişti. Bu vâdide en çok sevdiği eser, Ebülgazi Bahadır Han'ın *Türk Şeceresi* kitabı ve bu kitabın içinde en çok okuduğu bahis "Oğuz Han" destanıydı. Zatıâlinizin *Oğuzlama*'sından bazı mısraları kendisine okuduğum zaman ağlardı.